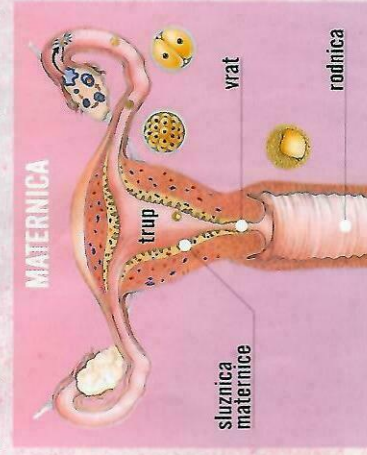

Rak vrata maternice najčešći je zloćudni tumor ženskih spolnih organa, koji se na ljestvici učestalosti malignih bolesti u žena nalazi odmah iza vodećeg raka dojke. U Hrvatskoj od toga, zasigurno jednog od najprevalentabilnijih sijela raka svake godine oboljeva više od 300 žena godišnje, a umre ih, na žalost, 100. Unatoč razmjerno jednostavnoj, jeftinoj i pouzdanoj dijagnostici toga raka te suvremenim spoznajama o načinu njegova nastanka i razmjerno sporog rasta i širenja, još uvijek ne možemo biti zadovoljniji s dosegnutom razinom

znanja, posebice u mladih ljudi, o načinima prevencije i mogućnosti rano otkrivanja. Ova se bolest otkrivala u

uznapredovalom i neizlječivom stadiju sve dok u svijetu 40-ih godina prošloga stoljeća nije prihvaćena citodijagnostika, koja je omogućila smanjenje pobola i smrtnosti žena uz očuvanje kvalitete života.

Što je *Papa-test*?

Otkrivanje raka vrata maternice moguće je mikroskopskom citološkom pretragom (analizom stanica koje se uzimaju tijekom ginekološkog pregleda i razmazuju na stakalcu). Tim je otkrićem (1924. g.) G. N. Papanicolaou, podrijetlom Grk, spasio milijune života žena diljem svijeta, čime je nazvao čovječanstvo, a analiza je, po njemu, popularno nazvana 'PAPA' test ili 'PAP' test. Citološkom analizom rak

se može otkriti u početnom, asimptomatskom stadiju ili čak u predstadiju koji ginekolog ne može vidjeti prostim okom. Istodobno se u *Papa-testu* mogu prepoznati brojni uzročnici spolno prenosivih bolesti - SPB (njih same ili karakteristične promjene

koje uzrokuju na stanicama), kojih je liječenje sastavni dio sprječavanja razvoja raka vrata maternice.

Što je glavni uzročnik raka vrata maternice?

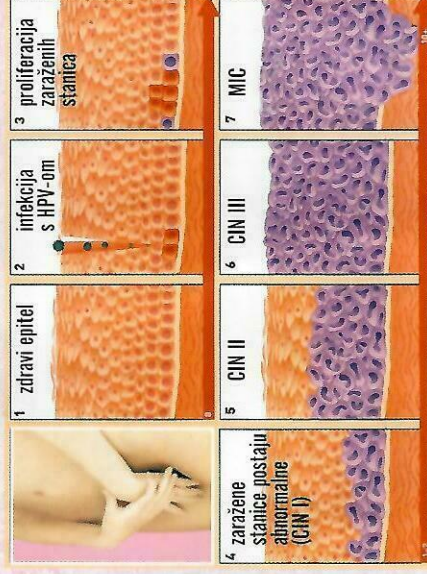
Danas sa sigurnošću znamo da je jedan od glavnih uzročnika u nastanka raka vrata maternice dugotrajna kronična (neliječena) upala rodnice i vrata maternice prouzročena humanim papiloma virusom (HPV) koji se prenosi spolnim putem. Poznato je više od 150 tipova HPV-a, a njih 15 uzrokuje rak vrata maternice, dakle imaju onkogeni potencijal. U našoj sredini najčešći i najopasniji je su tipovi 16 i 18 i nazivamo ih virusima visokog rizika, dočim primjerice HPV tipovi 6 i 11 nemaju onkogeni potencijal, ali zato uzrokuje nastanak neugodnih šiljastih bradavica (*condylomata acuminata*) na ženskom i muškom spolnom sustavu.

Who najčešće oboljeva od raka vrata maternice?

Prosječna životna dob žena u kojih nastaju maligne i pre-maligne bolesti vrata maternice danas je niža nego prije nekoliko desetljeća, zbog utjecaja čimbenika njihova razvoja. Najvažniji rizični čimbenici za nastanak raka vrata maternice su spolno prenosive infekcije s onkogenim HPV-om, rani početak spolnog života (prije 18. godine), mijenjanje spolnih partnera i pušenje cigareta.

Načini prevencije raka vrata maternice

U borbi protiv raka raka vrata maternice razlikujemo *primarnu* i *sekundarnu prevenciju*. Postupci *primarne*

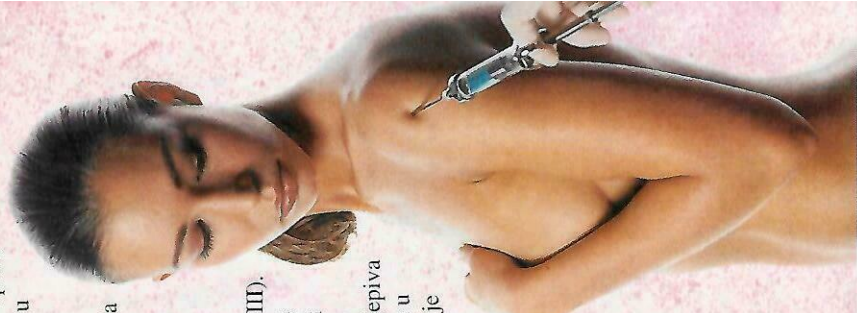
Histološka slika razvoja raka vrata maternice: CIN - cervikalna intraepitelijska neoplazija, MIC-mikroinvazivni karcinom

prevencije obuhvaćaju mjere zaštite od svih rizičnih čimbenika koji dovode do nastanka raka vrata maternice. Pritom na prvome mjestu podrazumjevamo zaštitu od glavnog uzročnika u nastanku raka vrata

maternice - to su onkogeni HPV-i koji se prenose

spolnim putem. Stoga je potrebno znati da su odgovorno spolno ponašanje, posebice adolescenata, te primjerena zaštita tijekom spolnog odnosa (prezervativi) najbitniji u prevenciji toga zloćudnoga sijela bolesti. Odnedavna je u svijetu i u nas registrirano čtrverovaltno cjepivo protiv HPV-a tip 6,11,16 i 18 (Gardasil) za sprječavanje papiloma virusne infekcije ne samo vrata maternice već i stidnice i rodnice, potom teške displazije raka vrata maternice (CIN2/3), teških displazijskih lezija na stidnici (VIN 2/3) te nastanka anogenitalnih bradavica (*condylomata acuminata*). Indikacija za cijepljenje temelji se na dokazanoj zaštitnoj učinkovitosti cjepiva protiv HPV tipova

6,11,16 i 18 u ženskoj populaciji u dobi između 9. i 26. godine. Isto tako odnedavno je registrirano i dvovalentno cjepivo protiv HPV-a tip 16 i 18 (Cervarix) trenutno indicirano za sprječavanje nastanka raka vrata maternice i prekanceroznih promjena vrata maternice težeg stupnja (CIN II/III). Cjepiva su najučinkovitija ako se primijene prije izlaganja infekciji HPV-om, odnosno prije nego što osobe postanu spolno aktivne. Cjepiva treba primijeniti intramuskularno u trima odvojenim dozama. Važno je istaknuti da žene cijepljene protiv HPV-a i dalje moraju redovito dolaziti na ginekološke preglede na kojima će se redovito uzimati *Papa-test* i primjenjivati potrebna dijagnostička obrada za otkrivanje raka vrata maternice i drugih tumora ostalih sijela ženskoga spolnoga sustava (jajnik, trup maternice, stidnica i rodnica).

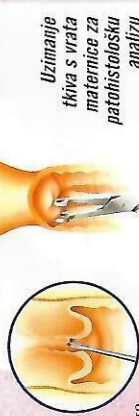

Dijagnostika raka vrata maternice

Sekundarnom prevencijom otkrivamo rak vrata maternice u ginekološkoj ordinaciji primjenom određenih dijagnostičkog metoda za otkrivanje raka vrata maternice. Želja svakog ginekologa je da žene redovito dolaze na ginekološke preglede jer će tada, ako se rak vrata maternice i pojavi, on biti otkriven u početnoj fazi bolesti pa je tada i uspjeh s gotovo potpunim izlječenjem najčešće zajamčen. Na žalost, i danas veliki postotak žena,

potpuno u seoskim sredinama uopće ne odlazi na

ginekološke preglede, posebice u dobi nakon završetka menstruacije (menopauze). Stoga

Uzimanje tkiva s vrata maternice za patohistološku analizu

je važno da se i u našoj zemlji otpočne provoditi organizirani probir žena s rakom vrata maternice pozivajući ih na ginekološke preglede prilikom koji će se uzimati *Papa-test* za otkrivanje ne samo raka vrata maternice već i njegovih predstadija. Ako se *Papa-tesom* posumnja na rak vrata maternice, a te se promjene ne vide prostim okom, ili pak na rak vrata maternice koji se obično vidi prostim okom (inspekcija), tada je potrebno primijeniti i druge dijagnostičke metode kako bismo dokazali da je riječ o raku vrata maternice. Najčešće se primjenjuje kolposkopska (kolposkop je uređaj kojim se, pod povećanjem od 20-50 puta, promatra vrat maternice) te se potom sa sumnjivog mjesta uzima tkivo za patohistološku analizu uz istodobno uzimanje tkiva iz kanalića vrata maternice. Međutim i u ovom području medicine moguće su pogreške (u obliku lažno pozitivnih i lažno negativnih nalaza) bilo kojeg člana tima (ginekolog, citoskriner, citolog i patolog). Atipičan citološki nalaz smatra se lažno pozitivnim ako se patohistološkim nalazom ne potvrdi takva atipija. Opasniji je lažno negativan rezultat citološke pretrage, jer se može dogoditi da žena, u uvjerenju da je zdrava, ne dođe na sljedeći redoviti pregled (jedanput na godinu). Najčešći uzroci lažno negativnog citološkog nalaza mogu biti prečesto uzimanje uzoraka (u razmacima manjim od mjesec dana), netočno uzimanje i loše razmazivanje obrisaka, loša tehnička priprema te previd pri mikroskopskoj analizi. Smanjenje broja navedenih pogrešaka moguće je nadzorom kvalitete rada koji uključuje i trajnu izobrazbu ginekologa, citologa i patologa.

Sažetak

Ako ste u ostvarivanju prava na izbor između bolesti i prerane smrti zbog raka vrata maternice i zdravlja,

izlječenja i kvalitetnog života izabrali drugu mogućnost, vaši pravi prijatelji su spoznaje o mogućnostima zaštite i cijepljenja protiv HPV-a, glavnog uzročnika raka vrata maternice i nakon toga odlasci na redovite ginekološke preglede.

Odlazak na cijepljenje može vam spasiti život!

Roditelji trebaju poučiti svoje kćerke o načinima zaštite od raka vrata maternice i mogućnostima cijepljenja.

Papa-test. Što je to?

Citološka analiza obrisaka rodnice i vrata maternice uzetog bezbolno prigodom ginekološkog pregleda.

Zašto?

Zbog ranog otkrivanja raka vrata maternice i njegovih predstadija te uzročnika spolno prenosivih bolesti koji se dovode u vezu s njegovim nastankom.

Kada?

Prvi put na početku spolnog života, a najkasnije u 20. godini života. Učestalost daljnjih pregleda ovisi o nalazu I. citološkog nalaza, vašoj dobi i financijskim mogućnostima zdravstva i pacijentice. Ako je citološki nalaz uređan, najprimjerenije su kontrole jedanput godišnje.

Iskoristite svoje pravo na *Papa-test* za vrijeme liječenja u bilo kojem bolničkom odjelu (internom, kirurškom...)

Doktore, jeste li mi uzeli uzorke za *Papa-test*?

Kontrolni ginekološki pregled s uzimanjem *Papa-testa* ne oduzima puno vremena i potpuno je bezbolan.

Nekoliko minuta može vam spasiti život!

Izdavač: Hrvatska liga protiv raka

Žiro račun Lige: 2340009-1100010320 PBZ

Glavni i odgovorni urednik: Rudolf Tomek

Autor teksta: Ljerka Eljuga

Lektor i korektor: Branko Šimat

Tisak: PRINTERA GRUPA, Zagreb, 2009.

Naklada: 50000 komada

Tisak ovog letka potpomoglo je Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi Republike Hrvatske

Spriječimo rak vrata maternice

